

RESEARCH ARTICLE

Prevalence of *Salmonella* Isolated from Pigs, Pig carcasses, Water and Workers at Slaughterhouses in Khon Kaen Province

Decha Sithigon¹, Sunpetch Angkititrakul^{1*}

Abstract

Objective—To determine prevalence and serovars of *Salmonella* isolated from pigs, pig carcasses, water and workers at three slaughterhouses in Khon Kaen province.

Materials and Methods—During February - April 2009, 545 samples from pigs (210), carcasses (210), water (41) and workers (84) were collected from three slaughterhouses in Khon Kaen province. All samples were examined for *Salmonella* isolation and identification by ISO 6597:2002 and Modified method.

Results—Overall prevalences from three slaughterhouses of *Salmonella* isolated from pigs, pig carcasses, water and workers were 27.14%, 36.67%, 19.51% and 10.71%, respectively. In each slaughterhouse A, B and C the prevalences from pigs, pig carcasses, water and workers were 20%, 18.33%, 8.33% and 10.34% for slaughterhouse A; 41.33%, 50.67%, 53.85% and 12% for slaughterhouse B; and 18.67%, 37.33%, 0% and 10% for slaughterhouse C, respectively. The most prevalent serovars from all samples in each slaughterhouse were *S. enterica* subsp. ser *enterica* 4,5,12:i:- (48.15%) for slaughterhouse A, *S. Rissen* (35.44%) for slaughterhouse B and *S. Rissen* (44.44%) for slaughterhouse C.

Conclusion—This study indicated high prevalence of *Salmonella* contamination in all sample types from the slaughterhouses. Isolation of similar *Salmonella* serovars from different type of samples within the slaughterhouse may be due to cross-contamination during the slaughtering processes. Therefore, effective measures are required for prevention and control of *Salmonella* contamination in pork.

KKU Vet J. 2011;21(1):33-40.

<http://vmj.kku.ac.th/>

Keywords: *Salmonella*; Pig; Carcass; Water; Worker

¹Department of Veterinary Public Health, Faculty of veterinary Medicine, Khon Kaen University, Khon Kaen, Thailand 40002

*Corresponding author E-mail: sunpetch@kku.ac.th

ความชุกของเชื้อซัลโมเนลลาที่แยกได้จากสุกร ชากสุกร น้ำใช้ และพนักงานฆ่าสัตว์ ในโรงฆ่าสัตว์ในเขตจังหวัดขอนแก่น

เดชา สิทธิกุล¹, สรรเพชญ อังกิติตระกูล^{1*}

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความชุกและซีโรวาร์ของเชื้อซัลโมเนลลาที่แยกได้จากสุกร ชากสุกร น้ำใช้ และพนักงานฆ่าสัตว์ จากโรงฆ่าสุกร 3 แห่งในเขตจังหวัดขอนแก่น

วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการ ทำการเก็บตัวอย่างจากโรงฆ่าสัตว์ 3 แห่งในเขตจังหวัดขอนแก่น ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน 2552 จำนวน 545 ตัวอย่าง โดยเป็นตัวอย่างจากสุกร ชากสุกร น้ำใช้ และพนักงานฆ่าสัตว์ จำนวน 210, 210, 41 และ 84 ตัวอย่าง ตามลำดับ ทำการตรวจวิเคราะห์เชื้อด้วยวิธี ISO 6597:2002 และวิธี Modified method

ผลการศึกษา ความชุกของเชื้อซัลโมเนลลาในสุกร ชากสุกร น้ำใช้ และพนักงานฆ่าสัตว์ จากโรงฆ่าสัตว์ทั้ง 3 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 27.14, 36.67, 19.51 และ 10.71 ตามลำดับ โดยโรงฆ่าสัตว์ A พบร้อยละ 20, 18.33, 8.33 และ 10.34 ตามลำดับ โรงฆ่าสัตว์ B พบร้อยละ 41.33, 50.67, 53.85 และ 12 ตามลำดับ โรงฆ่าสัตว์ C พบร้อยละ 18.67, 37.33, 0 และ 10 ตามลำดับ ซีโรวาร์ที่พบมากที่สุด ในโรงฆ่าสัตว์ A, B และ C คือ *S. enterica* subsp. *enterica* ser 4,5,12 :i:- (ร้อยละ 48.15), *S. Rissen* (ร้อยละ 35.44) และ *S. Rissen* (ร้อยละ 44.44) ตามลำดับ

ข้อสรุป การศึกษานี้บ่งบอกถึงความชุกของเชื้อซัลโมเนลลามีค่อนข้างสูงจากตัวอย่างประเภทต่าง ๆ ในโรงฆ่าสัตว์และการพบเชื้อซัลโมเนลลาโดยเฉพาะที่เป็นซีโรวาร์เดียวกันจากตัวอย่างต่างชนิดกันภายในโรงฆ่าสัตว์ อาจแสดงถึงการปนเปื้อนข้าม (cross-contamination) ในขั้นตอนการฆ่า ดังนั้นการควบคุมป้องกันการปนเปื้อนของเชื้อซัลโมเนลลาในชากสุกรด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่มีประสิทธิภาพจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้ได้เนื้อสุกรที่มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค

วารสารสัตวแพทยศาสตร์ มข. 2554;21(1):33-40.

<http://vmj.kku.ac.th/>

คำสำคัญ: ซัลโมเนลลา สุกร ชากสุกร น้ำใช้ พนักงานฆ่าสัตว์

¹ภาควิชาสัตวแพทย์สาธารณสุข คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น อ. เมือง จ. ขอนแก่น 40002

*ผู้เขียนที่ให้การติดต่อ E-mail: sunpetch@kku.ac.th

บทนำ

โรคอุจจาระร่วง ที่มีสาเหตุจากเชื้อซัลโมเนลลา (*Salmonella*) นับเป็นปัญหาที่สำคัญทางสาธารณสุขอย่างหนึ่งของประเทศไทย และจังหวัดขอนแก่น[1] เนื่องจากเป็นโรคติดต่อระหว่างสัตว์และคน (zoonoses) เชื้อซัลโมเนลลาก่อให้เกิดโรคได้ในสัตว์หลายชนิด โดยเฉพาะสัตว์ที่นำมาบริโภคเป็นอาหาร เช่น สุกร โค และไก่ โดยสัตว์ที่ติดเชื้อมักไม่แสดงอาการให้เห็น แต่จะเป็นพาหะนำโรคไปสู่สัตว์ตัวอื่นๆ ได้ นอกจากนี้ยังสามารถแพร่ติดต่อสู่ผู้บริโภคผ่านทางกรกินอาหารที่มีส่วนประกอบจากเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์ที่ไม่สะอาด มีการปนเปื้อนเชื้อซัลโมเนลลา หรือการปรุงอาหารแบบสุกๆ ดิบๆ ทำให้ไม่สามารถทำลายเชื้อได้ ผู้บริโภคที่ได้รับเชื้อนี้เข้าไปมักแสดงอาการทางระบบทางเดินอาหาร เช่น ท้องร่วง ปวดท้องคลื่นไส้ อาเจียน และอาจรุนแรงถึงขั้นโลหิตเป็นพิษได้ โดยเฉพาะในเด็กและผู้สูงอายุ สำหรับผู้ที่มิสุขภาพแข็งแรงอาจไม่แสดงอาการก็ได้ [2] แต่จะสามารถแพร่กระจายเชื้อไปยังบุคคลอื่น และสิ่งแวดล้อมได้ จากรายงานของสุภาพรและคณะ [3] พบการปนเปื้อนของเชื้อซัลโมเนลลาในเนื้อหมูที่จำหน่ายในตลาดสดในเขตเทศบาลนครขอนแก่นร้อยละ 95.6 สอดคล้องกับการศึกษาของสรรเพชญ และคณะ [4,5] พบเชื้อซัลโมเนลลาในสุกรจากฟาร์มร้อยละ 25 โรงฆ่าสัตว์พบเชื้อซัลโมเนลลาในเนื้อสุกร ตับ ลำไส้ และน้ำใช้ ร้อยละ 85, 70, 55 และ 70 ตามลำดับ และตลาดสดเทศบาลนครขอนแก่นพบเชื้อซัลโมเนลลาในเนื้อสุกร ตับ ลำไส้ และการป้ายเย็บ ร้อยละ 90, 85, 100 และ 80 ตามลำดับ จากรายงานของอรรธรณ แจ่มจันทร์ [6] พบผู้ประกอบการขายเนื้อสุกรในตลาดสดเทศบาลนครขอนแก่น เป็นพาหะของเชื้อซัลโมเนลลาสูงถึงร้อยละ 31

การฆ่าสัตว์ที่ไม่ถูกสุขลักษณะ และโรงฆ่าสัตว์ที่ไม่ได้มาตรฐาน เป็นสาเหตุที่สำคัญของการปนเปื้อนเชื้อซัลโมเนลลาในซากสุกร [4,5] โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พนักงานฆ่าสัตว์ที่ต้องสัมผัสกับซากสัตว์ ในขั้นตอนต่างๆ ของการฆ่า เช่น การแทงคอ การเอาเครื่องในออกและการผ่าซาก เนื่องจากยังไม่มีการศึกษาถึงการเป็นพาหะของเชื้อซัลโมเนลลาในพนักงานฆ่าสัตว์ในโรงฆ่าสัตว์ ซึ่งอาจเป็นปัจจัยของการปนเปื้อนในเนื้อสัตว์ได้เช่นกัน การศึกษานี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความชุกของเชื้อซัลโมเนลลาที่แยกได้จากสุกร ซากสุกร น้ำ และพนักงานฆ่าสัตว์ เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนป้องกัน ควบคุมการปนเปื้อนเชื้อซัลโมเนลลาในซากสุกรจากโรงฆ่าสัตว์

วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการ

การเก็บตัวอย่าง

ทำการเก็บตัวอย่างจากโรงฆ่าสัตว์ 3 แห่งในเขตจังหวัดขอนแก่น ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนเมษายน 2552 ดังนี้ สุกรจำนวน 210 ตัวอย่าง ด้วยวิธีการป้ายทวารหนัก (Rectal swab) ซากสุกรจำนวน 210 ตัวอย่าง ด้วยวิธีการป้ายซาก (Carcass swab) จากขาหน้าถึงขาหลัง น้ำใช้จำนวน 41 ตัวอย่าง เก็บไว้ในภาชนะที่ปราศจากเชื้อ ปริมาตร 200 มิลลิลิตร และพนักงานฆ่าสัตว์จำนวน 84

ตัวอย่าง ด้วยวิธีการป้ายทวารหนักตามคู่มือการป้องกันและควบคุมโรคอุจจาระร่วงอย่างแรง [7] การเก็บตัวอย่างและวิธีการเก็บตัวอย่างในพนักงานฆ่าสัตว์ ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยขอนแก่น ตามหนังสือรับรองลำดับที่ 3.4.04 : 03/2552 เลขที่ HE52023 ลงวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2552

การจำแนกเชื้อซัลโมเนลลา

ทำการแยกเชื้อซัลโมเนลลา ด้วยวิธี ISO 6597:2002 [8] และวิธี Modified method [9] ดังนี้ นำ Cotton swab ที่เก็บตัวอย่างจากสุกร ซากสุกร พนักงานฆ่าสัตว์ ใส่งใน Buffer Peptone water (BPW; Difco, USA) 9 มิลลิลิตร นำตัวอย่างน้ำใช้ปริมาตร 50 มิลลิลิตรใส่งใน BPW ความเข้มข้น 2 เท่า 50 มิลลิลิตร บ่มที่อุณหภูมิ 37 องศาเซลเซียส 24 ชั่วโมง จากนั้นนำตัวอย่างมาหยดลงบน Modified Semisolid Rappaport Vassilisdis medium (MSRV; Difco) ที่บริเวณขอบจานเพาะเชื้อ จำนวน 3 จุดๆ ละ 1 loopful แล้วบ่มที่ 42 องศาเซลเซียส 24 ชั่วโมง เลือกลโคโลนีที่ให้ผลบวกมาเพาะเชื้อต่อใน xylose lysine deoxycholate agar (XLD; Difco) และ Hektoen enteric agar (HE; Difco) แล้ว incubate ที่ 37 องศาเซลเซียส 24 ชั่วโมง จากนั้นเลือกโคโลนีที่ให้ผลบวกมาทดสอบคุณสมบัติทางชีวเคมีใน triple sugar iron agar (TSI; Difco) และ motility indole-lysine agar (MIL; Difco) ทำการตรวจจำแนกกลุ่มด้วยการทดสอบการตกตะกอนกับ O-antigen (Biotechnical; Bangkok, Thailand) จากนั้นนำเชื้อซัลโมเนลลาที่ทราบกลุ่ม ใส่งในหลอด Tryptic soy agar (TSA; Difco) ส่งตัวอย่างไปที่สถาบันวิทยาศาสตร์สาธารณสุข กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ เพื่อการตรวจยืนยันซีโรวาร์

ผลการศึกษา

พบการปนเปื้อนเชื้อซัลโมเนลลาในสุกร ซากสุกร น้ำใช้ และพนักงานฆ่าสัตว์ จากโรงฆ่าสัตว์ 3 แห่งในเขตจังหวัดขอนแก่น ในอัตราที่สูงร้อยละ 27.14, 36.67, 19.51 และ 10.71 ตามลำดับ (Table 1)

โรงฆ่าสัตว์ A พบการปนเปื้อนเชื้อซัลโมเนลลาในสุกร ซากสุกร น้ำใช้ และพนักงานฆ่าสัตว์ ร้อยละ 20, 18.33, 8.33 และ 10.34 ตามลำดับ ซีโรวาร์ที่พบมากที่สุดคือ *enterica* ser. 4,5,12:i:- จำนวน 13 ตัวอย่าง โดยแยกได้จากสุกร ซากสุกร และน้ำใช้ (Table 2)

โรงฆ่าสัตว์ B พบการปนเปื้อนเชื้อซัลโมเนลลาในสุกร ซากสุกร น้ำใช้ และพนักงานฆ่าสัตว์ ร้อยละ 41.33, 50.67, 53.85 และ 12 ตามลำดับ ซีโรวาร์ที่พบมากที่สุดคือ Rissen จำนวน 28 ตัวอย่าง โดยแยกได้จากสุกร ซากสุกร และน้ำใช้ (Table 3)

โรงฆ่าสัตว์ C พบการปนเปื้อนเชื้อซัลโมเนลลาในสุกร ซากสุกร และพนักงานฆ่าสัตว์ ร้อยละ 18.67, 37.33 และ 10 ตามลำดับ ในน้ำใช้ตรวจไม่พบการปนเปื้อนในทุกตัวอย่าง ซีโรวาร์ที่พบมากที่สุดคือ Rissen จำนวน 20 ตัวอย่างซึ่งแยกได้จากสุกร ซากสุกร และพนักงานฆ่าสัตว์ (Table 4)

Table 1. Prevalence of *Salmonella* Isolated from Pigs, Pig Carcasses, Water and Workers in Three Slaughterhouses at Khon Kaen Province

Sources	Number	<i>Salmonella</i> positive (%)
Pigs	210	57 (27.14)
Pig carcasses	210	77 (36.67)
Water	41	8 (19.51)
Workers	84	9 (10.71)
Total	545	151 (27.71)

Table 2. Prevalence of *Salmonella* Isolated from Slaughterhouses A

Sources	Number	<i>Salmonella</i> Positive (%)	Group	Serovars
Pigs	60	12 (20)	B	<i>enterica</i> ser. 4,5,12,i:- (5), Stanley (1)
			C	Rissen (2)
			D	Panama (3)
			E	Anatum (1)
Pig carcasses	60	11 (18.33)	B	<i>enterica</i> ser. 4,5,12,i:- (7)
			C	Rissen (2)
			E	Anatum (2)
Water	12	1 (8.33)	B	<i>enterica</i> ser. 4,5,12,i:- (1)
Workers	29	3 (10.34)	B	Stanley (1)
			C	Rissen (1)
			E	Anatum (1)
Total	161	27 (16.77)		

วิจารณ์

ตรวจพบเชื้อซัลโมเนลลาในสุกรของจังหวัดขอนแก่นร้อยละ 27.14 น้อยกว่าจังหวัดเชียงใหม่ที่พบสูงถึงร้อยละ 62.9 [10] และรายงานของพัชรี ทองคำคุณ [11] พบเชื้อซัลโมเนลลาในสุกรที่ส่งตรวจที่สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติร้อยละ 57.70 การพบเชื้อซัลโมเนลลาปนเปื้อนในซากสุกรร้อยละ 36.67 น้อยกว่าค่าเฉลี่ยทั้งประเทศที่ตรวจพบร้อยละ 46.93 [12] แต่สูงกว่ารายงานของวีรพัฒน์ และสมนชาติ [13] ที่พบการปนเปื้อนในเนื้อสุกรของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนร้อยละ 21.32 การปนเปื้อนในน้ำใช้ของโรงฆ่าสัตว์พบร้อยละ 19.51 น้อยกว่าการศึกษาของสรรเพชญ์ และคณะ [4,5] ที่พบสูงถึงร้อยละ 70 จากโรงฆ่าสัตว์ที่ไม่ได้มาตรฐาน การตรวจพบซีโรวารที่เหมือนกันในตัวอย่างจากสุกร ซากสุกร น้ำใช้ และพนักงานฆ่าสัตว์ บ่งบอกถึงการปนเปื้อนข้ามระหว่างขั้นตอนการฆ่าสัตว์ นอกจากนี้การตรวจพบพนักงานฆ่าสัตว์เป็นพาหะนำเชื้อซัลโมเนลลาสูงถึงร้อยละ 10.71

แสดงให้เห็นว่าแม้จะมีระบบการฆ่าสัตว์ที่ได้มาตรฐาน และโรงฆ่าสัตว์ที่สะอาด ถูกสุขลักษณะที่ดี ก็อาจพบเชื้อซัลโมเนลลาจากพนักงานฆ่าสัตว์ได้ และมีโอกาสที่จะแพร่กระจายเนื้อสู่ซากสัตว์

Table 3. Prevalence of *Salmonella* Isolated from Slaughterhouses B

Source	Number	<i>Salmonella</i> Positive (%)	Group	Serovars
Pigs	75	31 (41.33)	B	<i>enterica</i> ser. 4,5,12,:i:- (3), Derby (1),
			C	Stanley (11)
			E	Rissen (12)
			G	Give (1), Weltevreden (1) Kedougou (2)
Pig carcasses	75	38 (50.67)	B	<i>enterica</i> ser. 4,5,12,:i:- (13), Stanley (11)
			C	Rissen (13)
			G	Kedougou (1)
Water	13	7 (53.85)	B	<i>enterica</i> ser. 4,5,12,:i:- (2), Derby (1)
			C	Rissen (3)
Workers	25	3 (12)	B	Stanley (1)
			E	Weltevreden (1)
			G	Kedougou (1)
Total	188	79 (42.02)		

Table 4. Prevalence of *Salmonella* Isolated from Slaughterhouses C

Source	Number	<i>Salmonella</i> Positive (%)	Group	Serovars
Pigs	75	14 (18.67)	C	Rissen (5)
			D	Panama (3)
			E	Weltevreden (3)
			G	Kedougou (3)
Pig carcasses	75	28 (37.33)	B	Stanley (1)
			C	Rissen (14)
			D	Panama (10)
			E	Hvittingfoss (1)
			G	Kedougou (2)
Water	16	0	-	-
Workers	30	3 (10)	C	Rissen (1)
			D	Enteritidis (1)
			G	Kedougou (1)
Total	196	45 (22.96)		

ในขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งแสดงให้เห็นจากโรงฆ่าสัตว์ B ที่พบซีโรวาร์ Stanley เหมือนกันในทุกตัวอย่าง จากสุกร ซากสุกร น้ำใช้ และพนักงานฆ่าสัตว์ การพบชนิดของเชื้อในซากสุกร แต่ไม่พบในสุกร ใน น้ำใช้ และพนักงานฆ่าสัตว์ ในโรงฆ่าสัตว์ C ได้แก่ S. Hvitvingfoss และ S. Stanley อาจเกิดจากการปนเปื้อนข้ามจากสิ่งแวดล้อมที่มีแมลงสาบและจิ้งจกอาศัยอยู่ จากรายงานของสรรเพชญและคณะ [14] พบเชื้อ ซัลโมเนลลาในแมลงสาบในฟาร์มสุกรร้อยละ 29 และ บัญญัติและคณะ [15] พบเชื้อซัลโมเนลลาในจิ้งจกในชุมชนแออัดร้อยละ 32.98

การฆ่าสุกรที่ติดเชื้อซัลโมเนลลา จะต้องป้องกันควบคุมไม่ให้เชื้อซัลโมเนลลาที่อยู่ในระบบทางเดินอาหารปนเปื้อนในเนื้อสุกร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนการเอาเครื่องในออกจากตัวสุกร หากพนักงานฆ่าสัตว์ทำเครื่องในแต่กระหว่างการชำแหละ ย่อมทำให้เกิดการปนเปื้อนของเชื้อซัลโมเนลลาในซากสุกรได้ จากการเปรียบเทียบโรงฆ่าสัตว์ทั้ง 3 แห่ง พบว่าโรงฆ่าสัตว์ B พบการปนเปื้อนของซากสุกรร้อยละ 50.67 มากกว่าโรงฆ่าสัตว์ A และ C ที่พบร้อยละ 18.33 และ 37.33 เนื่องจากโรงฆ่าสัตว์ B เป็นโรงฆ่าสัตว์ขนาดเล็กแต่มีจำนวนสุกรที่เข้ามาจำนวนมาก อาจทำให้ในขั้นตอนของการเอาเครื่องในออกของพนักงานฆ่าสัตว์ไม่ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับการปนเปื้อนน้ำใช้ โดยพบในโรงฆ่าสัตว์ B สูงกว่าโรงฆ่าสัตว์ทั้งสองแห่งเช่นกัน แสดงให้เห็นว่าการปนเปื้อนของเชื้อซัลโมเนลลาในซากสุกรอาจมีสาเหตุมาจากการเอาเครื่องในออก การใช้น้ำที่ไม่สะอาดของโรงฆ่าสัตว์และอาจมีแมลงและสัตว์นำโรคอาศัยอยู่ในบริเวณที่ชำแหละ นอกจากนี้พนักงานฆ่าสัตว์ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ควรให้ความสำคัญ เนื่องจากต้องสัมผัสกับซากสุกรตลอดขั้นตอนการฆ่าสัตว์ จากผลการศึกษาพบว่า พนักงานฆ่าสัตว์ของโรงฆ่าสัตว์ B ซึ่งเป็นพาหะนำโรค โดยติดเชื้อซัลโมเนลลา แต่ไม่แสดงอาการท้องเสียสูงร้อยละ 12 เมื่อเทียบกับพนักงานของโรงฆ่าสัตว์ A และ C ร้อยละ 10.34 และ 10 ดังนั้นการตรวจสุขภาพของพนักงานฆ่าสัตว์เป็นประจำ การกำจัดแมลงและสัตว์นำโรคอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งให้ความรู้ความเข้าใจด้านสุขาภิบาลและสุขอนามัยส่วนบุคคลแก่พนักงานฆ่าสัตว์จะเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการป้องกัน ควบคุมการปนเปื้อนเชื้อซัลโมเนลลาในซากสุกรของโรงฆ่าสัตว์ เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับเนื้อสุกรที่สะอาด ปลอดภัยต่อสุขภาพ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่สนับสนุนงบประมาณในการศึกษานี้ ขอขอบคุณผู้จัดการ โรงฆ่าสุกรและพนักงานฆ่าสัตว์ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บตัวอย่าง ขอขอบคุณ สุภาพร เวทีวุฒาจารย์ และน้อย ทองสกุลพานิชย์ ศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ขอนแก่น ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจยืนยันซีโรวาร์ของเชื้อซัลโมเนลลา และขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ สพ.ญ. ดร.ขวัญเกศ กนิษฐานนท์ ที่ให้คำแนะนำในการศึกษาวิจัยนี้

เอกสารอ้างอิง

1. Vaeteewootacharn K, Sutra S, Vaeteewootacharn S, Sithigon D, Jamjane O, Chomvarin C, et al. Salmonellosis and the food chain in Khon Kaen, northeastern Thailand. *Southeast Asian J Trop Med Public Health*. 2005;36:123-129
2. Wattanasin A, Bangtrakulnon A, Chidkual T. *Salmonellae* contamination in animal feeds and control. Department of Food Science and Technology. Faculty of Science and Technology. Thammasat University. Klong Luang district. Pathum Thani province. 2003;109 pages.
3. Vaeteewootacharn S, Thongsukulpanich N. *Salmonella* contamination in pork and chicken of Khon Kaen Municipality. *Office of Disease Prevention and Control 6 Khon Kaen Journal*. 2002;9(3):1-7
4. Angkititrakul S, Sithigon D, Waethewutajarn S, Pimpukdee K, Sornpang P. Investigation of *Salmonella* contamination in feces, meat and internal organs of pig and chicken collected from farm, abattoirs and markets in Khon Kaen Municipality. *KKU Vet J*. 2003;13(1):35-44
5. Angkititrakul S, Chomvarin C, Chaita T, Kanistanon K, Waethewutajarn S. Epidemiology of antimicrobial resistance in *Salmonella* isolated from pork, chicken meat and human in Thailand. *Southeast Asian J Trop Med Public Health*. 2005;36:1510-1515.
6. Jamjane O, Pagdee A, Homchuen S, Satetheetum D. Prevalence of *Salmonella* carrier-state in pork butchers in Khon Kaen Municipality. *KKU Res J (GS)* 7(1) January-March 2007;115-123
7. Janiyayotin T, Raekngam S, Chunsuthiwat S, Thavonnan J. Guide of Prevention and Control Diarrhea. Printing by Agricultural Cooperative Federation of Thailand. 2542;187 pages.
8. Amended ISO 6579:2002/DAM. Microbiology of food and animal feeding stuffs – Horizontal method for the detection of *Salmonella* spp. page 1-13.
9. Bangtrakulnon A. Salmonellosis. Zoonosis diseases between animals and humans. National Institute of Animal Health Department, Ministry of Agriculture and Livestock. 2003;47 pages.
10. Dorn In S. Prevalence of salmonella in pre-slaughter pigs in Chiang Mai, Thailand. *Thesis of Veterinary Public Health, Chiang Mai University*. 2005;74 pages.
11. Thongcomkul P, Asayut K, Apassara Wararach A, Paktas P. Salmonellosis. 2538. *J Thai Vet Med Assoc*. 1995;46(4):15-20.
12. Kualauwn W, Kualauwn S, Mum-on A. Evaluate of slaughterhouse and meat quality in Thailand. 2007. Available:<http://www.dld.go.th/certify/certify/page/article/article.html>
13. Phengpa W, Saengpanya S. A study on bacterial contamination in meat from slaughterhouse in upper northeastern Thailand. *Journal of Veterinary Research and Development Lower North*. 2007;4:1-6.
14. Angkititrakul S, Kanistanon K, Sornplang P, Waethewutajarn S. Epidemiology of antimicrobial resistance of *Salmonella* spp. isolated from cockroaches in swine farms. *KKU Vet J*. 2008; 18(1):29-35.
15. Suksringam B, Bangtrakulnon A. Epidemiological of *Salmonella* in house lizard. 2532. Available http://webdb.dmsc.moph.go.th/ifc_nih/a_nih_5_001c.asp?info_id=297